

H. DIELS - W. KRANZ

ΟΙ
ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΟΙ
ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

ΤΟΜΟΣ Α΄

ΑΠΟΔΟΣΗ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΒΑΣ. Α. ΚΥΡΚΟΣ

Δημοσθ. Γ. Γεωργοβασίλης

Έπιμέλεια: Βασ. Α. Κύρκος

Φιλολογική έποπτεία: Γεώργ. Α. Χριστοδούλου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

ἐξ ἐμέθεν ῥηθέντα.

Γιατί ποτέ δὲν μπορεί μὲ τὴ βία ν' ἀποδειχθεῖ ὅτι εἶναι
αὐτὰ ποὺ δὲν ὑπάρχουν,³⁶
ἀλλὰ σὺ ἀπ' αὐτὸ τὸν δρόμο τῆς ἔρευνας κράτα μακριὰ τὸν νοῦ σου
κι οὔτε ν' ἀφήσεις πολὺπειρη συνήθεια νὰ σὲ σπρώχνει σ' αὐτὸν τὸν
δρόμο,
ὥστε νὰ κατευθύνεις ἄσκοπα τὸ βῆμμα σου, καὶ ν' ἀκοῦς καὶ νὰ ἰδῇς
ἦχους
ἀσυνάρτητους, νὰ κρίνεις αὐστηρὰ αὐτὸν τὸν πολὺπῆευρο ἔλεγχον
ποῦ ἄσκησα.

Σχόλια στό ἀπόσπ. Β 7

Στίχ. 1-2: ΠΛΑΤΩΝ, *Σοφιστής* 237a πβ. 258d: Παρμενίδης δὲ ὁ
μέγας, ὃ παῖ, παισὶν ἡμῖν οὖσιν ἀρχόμενός τε καὶ διὰ τέλους τοῦτο
ἀπεμαρτύρατο, πεζῇ τε ὧδε ἐκάστοτε λέγων καὶ μετὰ μέτρων "οὐ γὰρ
μήποτε τοῦτ' οὐδαμῇ φησὶν, εἶναι μὴ ὄντα ἀλλὰ... νόημα".

Ἀλλὰ ὁ μεγάλῃος Παρμενίδης, ἀγόρι μου, τότε ποὺ ἐμεῖς ἡμαστέ ἀκόμα
παιδιά, ὅταν ἀρχίζε κι ὅταν τελείωνε τὸν λόγον τοῦτο ἐπίμονα μᾶς τόνιζε,
εἴτε σὲ λόγο πεζὸ εἴτε μὲ στίχους, κάθε φορά τὰ ἐξῆς: "Αὐτὸ δὲν θὰ τὸ
ἀποδείξεις ποτέ καὶ μὲ κανένα τρόπο", ἔλεγε, "ὅτι δηλ. ὑπάρχουν τὰ μὴ ὄντα·
ἀλλὰ σὺ ἀπὸ τὸν δρόμο αὐτῆς τῆς ἔρευνας κράτα μακριὰ τὸν νοῦ σου".

Πβ. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, *Μετὰ τὰ φυσ.* Ν 2, 1089a 2: ἔδοξε γὰρ αὐτοῖς
πάντ' ἔσεσθαι ἐν τὰ ὄντα, αὐτὸ τὸ ὄν, εἰ μὴ τις λύσει καὶ ὁμοσε
βαδιεῖται τῷ Παρμενίδου λόγῳ "οὐ γὰρ... ἔόντα", ἀλλ' ἀνάγκη εἶναι τὸ
μὴ ὄν δεῖξαι ὅτι ἔστιν.

Πίστεψαν δηλ. ὅτι ὅλα τὰ ὄντα θὰ εἶναι ἓνα, τὸ ὄν καθαυτό, ἂν κάποιος δὲν
ἀναιρέσει ἀλλὰ ἀκοινοῦθῃ τὸ ἐπιχείρημα Παρμενίδου, δηλ. ὅτι "οὐδέποτε θ'
ἀποδειχθεῖ ὅτι αὐτὰ ποὺ δὲν ὑπάρχουν εἶναι", ἀλλὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποδειχθεῖ
ὅτι τὸ μὴ ὄν ὑπάρχει.

Στίχ. 2-7: ΣΕΞΤΟΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ VII 114: καὶ ἐπὶ τέλει προσ-
διασαφεῖ τὸ μὴ δεῖν αἰσθήσεσι προσέχειν ἀλλὰ τῷ λόγῳ. μὴ γὰρ σε,
φησὶν, "ἔθος.. ῥηθέντα" (3-7, στίχ. 6 [βλ. § 111] - λείπεται).³⁷ ἀλλ' οὗτος
μὲν καὶ αὐτός, ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων συμφανές, τὸν ἐπιστημονικὸν
λόγον κανόνα τῆς ἐν τοῖς οὖσιν ἀληθείας ἀναγορεύσας ἀπέστη τῆς
τῶν αἰσθήσεων ἐπιστάσεως.

Καὶ τελικὰ κάνει τὴν πρόσθετη διευκρίνιση, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δίνει κανεὶς
προσοχὴ στὶς αἰσθήσεις ἀλλὰ στὸν λόγο. "Ετσι ἰδεῖ: "νὰ μὴ σὲ σπρώξει σ' αὐτὸ

τὸν δρόμο . . . ποὺ ἄσκησα". Ἀλλὰ κι αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὅπως προκύπτει ἐμφανῶς ἀπὸ ὅσα εἶπαμε, ἀφοῦ ἀνέδειξε τὸν λόγον τῆς γνώσης ὡς κανόνα τῆς ἀλήθειας τῶν πραγμάτων, δὲν ἔδωσε προσοχὴ στὴ σημασίᾳ τῶν αἰσθήσεων.

8. μόνος δ' ἔτι μῦθος ὁδοῖο
 λείπεται ὡς ἔστιν· ταύτῃ δ' ἐπὶ σήματ' ἔασι
 πολλὰ μάλ', ὡς ἀγέννητον ἔδον καὶ ἀνώλεθρόν ἐστιν,
 ἔστι γὰρ οὐλομελές τε καὶ ἀτρεμές ἡδ' ἀτέλεστον·
 5 οὐδέ ποτ' ἦν οὐδ' ἔσται, ἐπεὶ νῦν ἔστιν ὁμοῦ πᾶν,
 ἓν, συνεχές· τίνα γὰρ γένναν διζήσεαι αὐτοῦ;
 πῇ πόθεν αὐξηθέν; οὐδ' ἐκ μὴ ἐόντος ἐάσω
 φάσθαι σ' οὐδὲ νοεῖν· οὐ γὰρ φατὸν οὐδὲ νοητόν
 ἔστιν ὅπως οὐκ ἔστι. τί δ' ἂν μιν καὶ χρέος ὦρσεν
 10 ὕστερον ἢ πρόσθεν, τοῦ μηδενὸς ἀρξάμενον, φῦν;
 οὕτως ἢ πάμπαν πελέναι χρεῶν ἐστιν ἢ οὐχί.
 οὐδέ ποτ' ἐκ μὴ ἐόντος ἐφήσει πίστιος ἰσχύς
 γίγνεσθαι τι παρ' αὐτό· τοῦ εἵνεκεν οὔτε γενέσθαι
 οὔτ' ὀλλυσθαι ἀνῆκε Δίκη χαλάσασα πέδησιν,
 15 ἀλλ' ἔχει· ἡ δὲ κρίσις περὶ τούτων ἐν τῷδ' ἔστιν·
 ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν· κέκριται δ' οὔν, ὥσπερ ἀνάγκη,
 τὴν μὲν ἔαν ἀνόητον ἀνώνυμον (οὐ γὰρ ἀληθὴς
 ἔστιν ὁδός), τὴν δ' ὥστε πέλειν καὶ ἐτήτυμον εἶναι.
 πῶς δ' ἂν ἔπειτ' ἀπόλοιτο ἐόν; πῶς δ' ἂν κε γένοιτο;
 20 εἰ γὰρ ἔγεντ', οὐκ ἔστ(ι), οὐδ' εἴ ποτε μέλλει ἔσεσθαι.
 τὼς γένεσις μὲν ἀπέσβεσται καὶ ἄπυστος ὄλεθρος.
 οὐδὲ διαιρετόν ἐστιν, ἐπεὶ πᾶν ἔστιν ὁμοῖον·
 οὐδέ τι τῇ μᾶλλον, τό κεν εἴργοι μιν συνέχεσθαι,
 οὐδέ τι χειρότερον, πᾶν δ' ἔμπλεόν ἐστιν ἐόντος.
 25 τῷ ξυνεχὲς πᾶν ἔστιν· ἔδον γὰρ ἐόντι πελάζει.
 αὐτὰρ ἀκίνητον μεγάλων ἐν πείρασι δεσμῶν
 ἔστιν ἀναρχον ἄπαστον, ἐπεὶ γένεσις καὶ ὄλεθρος
 τῇλε μάλ' ἐπλάχθησαν, ἀπῶσε δὲ πίστις ἀληθῆς.
 ταυτόν τ' ἐν ταύτῳ τε μένον καθ' ἑαυτό τε κεῖται
 30 χοῦτως ἔμπεδον αὖθι μένει· κρατερὴ γὰρ Ἀνάγκη
 πείρατος ἐν δεσμοῖσιν ἔχει, τό μιν ἀμφὶς ἐέργει,
 οὔνεκεν οὐκ ἀτελεύτητον τὸ ἐδὸν θέμις εἶναι·

- ἔστι γὰρ οὐκ ἐπιδευές [μὴ] ἐὼν δ' ἂν παντὸς ἐδεῖτο.
ταῦτόν ἐστι νοεῖν τε καὶ οὐνεκεν ἔστι νόημα.
- 35 οὐ γὰρ ἄνευ τοῦ ἐόντος, ἐν ᾧ πεφατισμένον ἔστιν,
εὐρήσεις τὸ νοεῖν· οὐδὲν γὰρ <ἦ> ἔστιν ἢ ἔσται
ἄλλο πάρεξ τοῦ ἐόντος, ἐπεὶ τό γε Μοῖρ' ἐπέδησεν
οὐλον ἀκίνητόν τ' ἔμεναι· τῷ πάντ' ὄνομ(α) ἔσται,
ὅσσα βροτοὶ κατέθεντο πεποιθότες εἶναι ἀληθῆ,
40 γίγνεσθαι τε καὶ ὀλλυσθαι, εἶναί τε καὶ οὐχί,
καὶ τόπον ἀλλάσσειν διὰ τε χρόα φανὸν ἀμείβειν.
- αὐτὰρ ἐπεὶ πείρας πύματον, τετελεσμένον ἐστὶ
πάντοθεν, εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ,
μεσσόθεν ἰσοπαλὲς πάντῃ· τὸ γὰρ οὔτε τι μεῖζον
45 οὔτε τι βαιότερον πελέναι χρεὸν ἐστὶ τῇ ἢ τῇ.
οὔτε γὰρ οὐκ ἐὼν ἔστι, τό κεν παύοι μιν ἰκνεῖσθαι
εἰς ὁμόν, οὔτ' ἐὼν ἔστιν ὅπως εἴη κεν ἐόντος
τῇ μᾶλλον τῇ δ' ἥσσον, ἐπεὶ πᾶν ἔστιν ἄσυλον·
οἷ γὰρ πάντοθεν ἴσον, ὁμῶς ἐν πείρασι κύρει.
- 50 ἐν τῷ σοι παύω πιστὸν λόγον ἠδὲ νόημα
ἀμφὶς ἀληθείης δόξας δ' ἀπὸ τοῦδε βροτείας
μάνθανε κόσμον ἐμῶν ἐπέων ἀπατηλὸν ἀκούων,
μορφὰς γὰρ κατέθεντο δύο γνώμας ὀνομάζειν·
τῶν μίαν οὐ χρεὼν ἔστιν – ἐν ᾧ πεπλανημένοι εἰσίν –
55 τὰντία δ' ἐκρίναντο δέμας καὶ σήματ' ἔθεντο
χωρὶς ἀπ' ἀλλήλων, τῇ μὲν φλογὸς αἰθέριον πῦρ,
ἥπιον ὄν, μέγ' [ἄραιδον] ἐλαφρόν, ἐωυτῷ πάντοτε
τωούτόν,
τῷ δ' ἐτέρῳ μὴ τωούτόν· ἀτὰρ κάκεινο κατ' αὐτό
τὰντία νύκτ' ἄδαῃ, πυκινὸν δέμας ἐμβριθὲς τε.
60 τόν σοι ἐγὼ διάκοσμον εἰκότα πάντα φατίζω,
ὥς οὐ μή ποτέ τις σε βροτῶν γνώμη παρελάσσει.

Ἀλλ' ἀπομένει ἀκόμα ἓνας μόνο σκοπὸς σ' αὐτόν
τὸν δρόμο, ὅτι ὑπάρχει (τὸ ὄν).

Πάνω σ' αὐτόν τὸν δρόμο ὑπάρχουν πολλὰ σημάδια,
ὅτι τὸ ὄν εἶναι ἀγέννητο καὶ ἀνώθηθο,
ὄλον καὶ μονοειδές, ἀκλήονητο καὶ τέλειο.

Κι οὔτε ἦταν ποτὲ οὔτε θά εἶναι, γιατί τώρα εἶναι ὅλο συμπαγές,
ἓνα καὶ συνεχές· ποιά γέννα, ῥοιπόν, θά ψάξεις νὰ βρεῖς γι' αὐτό;

πῶς; ἀπὸ ποῦ νὰ προῆλθε; δὲν θὰ σ' ἀφήσω νὰ πεῖς
 οὔτε καὶ νὰ σκεφθεῖς ὅτι κάποτε (*προῆλθε*) ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, γιατί δὲν
 εἶναι δυνατόν
 οὔτε νὰ πεῖς κι οὔτε νὰ σκεφθεῖς κάτι ποῦ δὲν ὑπάρχει.
 Ποιὰ θὰ ἦταν ἡ χρεῖα, τάχα, ποῦ θὰ τὸ ἀνάγκαζε
 νὰ ξεφυτρώσει ἀργότερα ἢ πρωύτερα, ἀρχίζοντας ἀπ' αὐτὸ ποῦ δὲν
 ὑπάρχει;
 Εἶναι ἀνάγκη, λοιπόν, ἢ νὰ ὑπάρχει στὴν ἐντέλεια ἢ καθόλου.
 Καὶ οὔτε ποτὲ τῆς πειθοῦς ἢ δύναμιν θὰ ἐπιτρέψει
 νὰ γεννηθεῖ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος κάτι κοντὰ σ' αὐτό· γι' αὐτὸν τὸν λόγον
 οὔτε νὰ γεννηθεῖ οὔτε καὶ νὰ χαθεῖ ἐπέτρεψε ἡ θεὰ Δίκη
 χαλιμώνοντας τὰ δεσμὰ της, ἀλλὰ τὸ ἐξουσιάζει.
 Τὸ ἀποφασιστικὸ σημεῖο γι' αὐτὰ ἐγκείται σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ ἐρώτημα
 εἶναι κάτι ἢ δὲν εἶναι;
 Ἀποφασίσουμε, λοιπόν, ὅπως ἦταν ἀνάγκη, ν' ἀφήσουμε τὸν ἕνα
 δρόμον
 ἀνεξέταστο κι ἀνώνυμο (γιατί δὲν εἶναι δρόμος τῆς ἀλήθειας),
 ἐνῶ ὁ ἄλλος ὑπάρχει καὶ εἶναι ἀληθινός.
 Καὶ πῶς, τότε, θὰ μπορούσε τὸ ὄν ὕστερα νὰ χαθεῖ,
 ἀφοῦ ὑπάρχει; πῶς θὰ μπορούσε νὰ γεννηθεῖ;
 γιατί ἂν τὸ ὄν γεννήθηκε, τότε δὲν ἦταν, οὔτε καὶ πρόκειται ποτὲ νὰ
 ὑπάρξει.
 Ἔτσι χάνεται ἡ γένεση καὶ ἡ φθορά εἶναι ἀνήκουστη.
 Οὔτε μπορεῖ νὰ διαιρεθεῖ,³⁸ γιατί ὅλο εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτό·
 κι οὔτε εἶναι ἐδῶ κάτι περισσότερο (*παρὰ ἐκεῖ*), γιατί θὰ ἐμπόδιζε τὴ
 συνοχή του, οὔτε (*ἀλλήλου*) κάτι λιγότερο, ἀλλὰ τὸ πᾶν
 εἶναι πᾶν ἀπὸ τὸ ὄν.
 Μ' αὐτὸ (τὸ ὄν) συνέχεται τὸ πᾶν, γιατί τὸ ὄν πρόκειται στὸ ὄν.
 Καὶ εἶναι ἀκίνητο μὲ γερὰ δεσμὰ δεμένο,
 χωρὶς ἀρχὴ καὶ δίχως τέλος, γιατί ἡ γένεση κι ὁ θάνατος
 ἐδιώχθηκαν πολεῖ μακριά, τ' ἀπόδιωξε.
 Καὶ μένοντας τὸ ἴδιο στὴν ἴδια θέσιν κεῖται καθ' ἑαυτό,
 κι ἔτσι ἐκεῖ θὰ παραμένει στέρεο· γιατί ἡ κραταιὴ Ἀνάγκη
 τὸ κρατᾷ μέσα στὰ δεσμὰ τῶν ὁρίων του, ποῦ τὸ κλείνουν ἀπὸ
 παντοῦ·
 γι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν εἶναι θεμιτὸ τὸ ὄν νὰ εἶναι ἀτελές,
 γιατί δὲν εἶναι ἐλλειπές· ἂν ὅμως ἦταν, θὰ τοῦ ἔλειπαν, τὰ πάντα.
 Τὸ νοεῖν ἐξάλλου κι αὐτὸ ποῦ γίνεται αἰτία νὰ ἐννοοῦμε ταυ-
 τίζονται.³⁹
 Γιατί δὲν θὰ βρεῖς τὸ νοεῖν, χωρὶς τὸ ὄν, ποῦ μέσα του εἶναι ἐκφρασμέ-
 νο (στὴ γλώσσα)
 γιατί δὲν ὑπάρχει τίποτε οὔτε καὶ θὰ ὑπάρξει,
 ἄλλο ἐξω ἀπὸ τὸ ὄν, ἀφοῦ ἡ Μοῖρα τὸ ἀνάγκασε
 ὁλοκλήρως καὶ ἀκίνητο νὰ εἶναι⁴⁰ σ' αὐτὸ θ' ἀνήκουν ὅλες οἱ λέξεις,
 ὅσες οἱ ἄνθρωποι κατέθεσαν πιστεύοντας πῶς ἴενε τὴν ἀλήθεια:

ὅτι κάτι γεννιέται καὶ χάνεται, ὅτι εἶναι καὶ δὲν εἶναι:
 ὅτι μετακινεῖται καὶ ἀλλιάζει τὸ φωτεινὸ τοῦ χρῶμα.
 Ἀφοῦ ὅμως ἔχει ἔσχατο ὄριο, εἶναι κλεισμένο
 ἀπὸ παντοῦ, ὅμοιο μὲ τὸν ὄγκο ὁλοστροφύλλης σφαίρας,⁴¹
 ποὺ ἀπὸ τὸ κέντρο εἶναι ἴση πρὸς κάθε μεριά· γιατί αὐτὸ βέβαια
 δὲν πρέπει νὰ εἶναι οὔτε μεγαλύτερο ἐδῶ οὔτε κάπως μικρότερο
 ἐκεῖ.
 Γιατί οὔτε εἶναι ἀνύπαρκτο – αὐτὸ ποὺ θὰ ἐμπόδιζε νὰ φθάσει
 τὸ ὅμοιό του – οὔτε ὑπάρχει ἔτσι ποὺ θὰ μπορούσε νὰ εἶναι
 περισσότερο ἐδῶ καὶ λιγότερο ἐκεῖ, γιατί ὁλόκληρο εἶναι ἀνέγγιχτο·
 ὄντας δηλ. ἀπὸ παντοῦ ἴσο μὲ τὸν ἑαυτό του, βρίσκεται ἰσόρροπα
 μέσα στὰ ὅριά του.
 Ἐδῶ γιὰ σένα σταματῶ τὴν πειστικὴ μου ἐξήγηση καὶ τίς σκέψεις μου
 γιὰ τὴν ἀλήθεια· ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα τίς γνώμες μάθε τῶν θνητῶν
 ἀκούγοντας τ' ἀπατηλὰ τῶν λόγων μου στολίδια.
 Ὅρισαν δύο μορφές στὰ πράγματα νὰ δώσουν·
 ἀπ' αὐτὲς τῇ μία δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι – σ' αὐτὸ πλανήθηκαν –
 διέκριναν τὰ ἀντίθετα στὸ σῶμα κι ἔβαλαν σημάδια
 καὶ χώρισαν τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο· ἐδῶ τὴν αἰθέρια φλόγα τῆς φωτιᾶς,
 ἀπαλὴ κι ἀνάλαφρη, ἴδια παντοῦ μὲ τὸν ἑαυτό της,
 ὄχι ὅμως τὸ ἴδιο μὲ τὸ ἄλλο· ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ἄλλο εἶναι
 ἀντίθετο: νύχτα χωρὶς φῶς, πηχτὴ καὶ βαριά.
 Ὅλη αὐτὴ τὴν προφανὴ τάξη τοῦ κόσμου σοῦ ἐξέθεσα,
 γιὰ νὰ μὴ σὲ παρασύρει ποτὲ τῶν θνητῶν γνώμη καμιά.

Σχόλια στό ἀπόσπ. Β 8.

Στίχ. 1-52: ΣΙΜΠΑΙΚΙΟΣ, *Εἰς Φυσικά* 144, 29 [πβ. 28 Α 21]: ἔχει δὲ οὕτως τὰ μετὰ τὴν τοῦ μὴ ὄντος ἀναίρεσιν (145) "μοῦνος... ἀκούων".

Στίχ. 1-14 πβ. στὸν ἴδιο: 78, 5: (μετὰ τό Β 7,2): ἐπάγει "μοῦνος... πολλὰ μάλα" καὶ παραδίδωσι λοιπὸν τὰ τοῦ κυρίως ὄντος σημεία: "ὡς ἀγέννητον... πέδῃσιν". ταῦτα δὴ περὶ τοῦ κυρίως ὄντος λέγων ἐναργῶς ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἀγέννητον τοῦτο τὸ ὄν· οὔτε γὰρ ἐξ ὄντος· οὐ γὰρ προὔπηρχεν ἄλλο ὄν· οὔτε ἐκ τοῦ μὴ ὄντος· οὐδὲ γὰρ ἔστι τὸ μὴ ὄν. καὶ διὰ τί τότε, ἀλλὰ μὴ καὶ πρότερον ἢ ὕστερον ἐγένετο; ἀλλ' οὐδὲ ἐκ τοῦ πῇ μὲν ὄντος πῇ δὲ μὴ ὄντος, ὡς τὸ γεννητὸν γίνεται· οὐ γὰρ ἂν τοῦ ἀπλῶς ὄντος προὔπαρχοι τὸ πῇ μὲν ὄν πῇ δὲ μὴ ὄν, ἀλλὰ μετ' αὐτὸ ὑφέστηκε.

Μετὰ τὴν ἀναίρεση τοῦ μὴ ὄντος ῥέει τὰ ἐξῆς (145) "μοῦνος... ἀκούων". (= ἓνας μόνο... ἀκούοντας)

Πβ. στὸν ἴδιο 78, 5 προσθέτει: "μοῦνος... πολλὰ μάλα" (= ἓνας μόνο... . παρά πολλὰ) καὶ στὴ συνέχεια παραθέτει τὰ χαρακτηριστικά τοῦ καθαυτοῦ ὄντος ὡς "ἀγέννητον... πέδῃσιν" (= ἀγέννητο... τὰ δεσμά). Λέγοντας, λοιπόν,

αὐτὰ γὰρ τὸ καθαυτὸ ὄν ἀποδεικνύει καθαρά ὅτι τὸ ὄν αὐτὸ εἶναι ἀγέννητο, ὅτι δὲν προέρχεται ἀπὸ ἀλλοῦ ὄν, γιατί δὲν προϋπήρχε ἀλλοῦ ὄν· οὔτε πάλι προέρχεται ἀπὸ τὸ μὴ ὄν· γιατί, βέβαια, τὸ μὴ ὄν δὲν ὑπάρχει. Καὶ γιατί ὅμως ἔγινε τότε καὶ ὄχι πρωτύτερα ἢ ἀργότερα; Οὔτε πάλι (ἔγινε) ἀπ' αὐτὰ πού κατὰ ἓνα μέρος εἶναι ὄν καὶ κατ' ἀλλοῦ μὴ ὄν, ὅπως συμβαίνει μὲ καθετί πού γεννιέται.⁴² Γιατί δὲν θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρχει πρὶν ἀπὸ τὸ καθαυτὸ ὄν τὸ ὄν, αὐτὸ πού κατὰ ἓνα τρόπο εἶναι ὄν καὶ κατ' ἀλλοῦ μὴ ὄν, διότι αὐτὸ τὸ ὄν ἀπέκτησε ὑπόσταση μετὰ ἀπὸ τὸ καθαυτὸ ὄν.

Στίχ. 3-4: Πβ. ΚΛΗΜ. ΑΛΕΞ., *Στρωμ.* V 113 (II 402, 8 Stählin): Παρμενίδης δὲ... ὧδέ πως περὶ τοῦ θεοῦ γράφει "πολλὰ... ἀτρεμές ἢ δ' ἀγέννητον"

Ὁ Παρμενίδης ...σχετικῶς μὲ τὸν θεὸ γράφει τὰ ἑξῆς: "πολλὰ... ἀτρεμές ἢ δ' ἀγέννητον" (=πολλὰ... ἀκίνητο καὶ ἀγέννητο)..

Στίχ. 38: ΠΛΑΤΩΝ, *Θεαίτητος* 180d: ἄλλοι αὖ τὰναντία τούτοις ἀπεφήναντο "οἶον... ὄνομ' εἶναι"⁴³ καὶ ἄλλα ὅσα Μέλισσοί τε καὶ Παρμενίδαι ἐναντιούμενοι πᾶσι τούτοις δισχυρίζονται.

Ἄλλοι πάλι ἔχουν ἐκφράσει ἀντίθετες ἀντιλήψεις γι' αὐτά, ὅπως π.χ. "οἶον... ὄνομ' εἶναι", καὶ πολλὰ ἄλλα ὅσα ὑποστηρίζουν ὁ κάθε Μέλισσος καὶ Παρμενίδης, ἐκφράζοντας τὴν ἀντίθεσή τους πρὸς ὅλους αὐτούς.

Στίχ. 39: Πβ. ΜΕΛΙΣΣΟΣ 30 B 8: εἰ γὰρ ἔστι γῆ καὶ ὕδωρ... καὶ τὰ ἄλλα ὅσα φασὶν οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀληθῆ.

Ἄν, βέβαια, ὑπάρχει τὸ χῶμα καὶ τὸ νερὸ... τότε ὑπάρχουν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ὅσα ὑποστηρίζουν οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶναι ἀληθινά.

Στίχ. 42: ΣΙΜΠΛΙΚΙΟΣ, *Εἰς Φυσικά* 147, 13: εἵπερ ἓν ἔστι "ὁμοῦ τὸ πᾶν" (στίχ.5) καὶ "πείρας πύματον".

Ἐὰν βέβαια ἐννοεῖται τὸ ἓνα ὡς "ὁμοῦ τὸ πᾶν" (ὅλα μαζί), (στίχ. 5) καὶ "πείρας πύματον" (=ἔσχατον ὄριο).

Στίχ. 43-45: ΠΛΑΤΩΝ, *Σοφιστής* 244e: εἰ τοίνυν ὅλον ἔστιν ὥσπερ καὶ Παρμενίδης λέγει "πάντοθεν... τῇ ἢ τῇ", τοιοῦτόν γε ὄν τὸ ὄν μέσον τε καὶ ἔσχατα ἔχει.

Ἄν, λοιπόν, τὸ ὄν εἶναι ὅλον, ὅπως ἀκριβῶς ἔχει καὶ ὁ Παρμενίδης "πάντοθεν... τῇ ἢ τῇ" (=ἀπὸ παντοῦ... ἐδῶ ἢ ἐκεῖ). Τότε, ἂν τὸ ὄν θὰ εἶναι τέτοιο ὄν, θὰ ἔχει ὅπωςδήποτε μέσο καὶ ἄκρα.

Πβ. ΕΥΔΗΜΟΣ (= στὸν ΣΙΜΠΛΙΚ., *Φυσ.* 143, 4): ὥστε οὐδὲ τῷ οὐρανῷ ἐφαρμόττει τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα, ὥς τινας ὑπολαβεῖν ὁ Εὐδημός φησιν [ἀπόσπ. 13 Spengel] ἀκούσαντας τοῦ "πάντιοθεν... ὄγκῳ"· οὐ γὰρ ἀδιαίρετος ὁ οὐρανός, ἀλλ' οὐδὲ ὅμοιος σφαῖρα, ἀλλὰ σφαῖρά ἐστιν ἡ τῶν φυσικῶν ἀκριβεστάτη.

Ἐπομένως οὔτε γιὰ τὸν οὐρανὸ ἰσχύουν ὅσα ἰσχυρίζεται αὐτός (ὁ Παρμενίδης), ὅπως νομίζουν μερικοὶ ὅτι ἤέει ὁ Εὐδημός, ὅταν ἄκουσαν τὸ "πάντιοθεν... ὄγκῳ" (= ἀπὸ παντοῦ ... τὸν ὄγκο), διότι ὁ οὐρανὸς δὲν εἶναι ἀδιαίρετος κι οὔτε εἶναι ὅμοιος μὲ σφαῖρα, ἀλλὰ ἡ σφαῖρα, βέβαια, εἶναι τὸ τελειότερο στερεὸ ποὺ ἐννοοῦν οἱ φυσικοὶ φιλόσοφοι.

Στίχ. 44. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, *Φυσ.* Γ 6, 207a 15: βέλτιον οἰητέον Παρμενίδην Μελίσσου εἰρηκέναι· ὁ μὲν γὰρ τὸ ἄπειρον ὅλον φησὶν, ὁ δὲ τὸ ὅλον πεπεράνθαι "μεσσοθέν ἰσοπαλές".

Πρέπει νὰ δεχθοῦμε ὅτι ὁ Παρμενίδης ἔχει διατυπώσει καλύτερες θέσεις ἀπὸ τὸν Μέλισσο· διότι, ἐνῶ αὐτὸς (ὁ Μέλισσος) θεωρεῖ τὸ ἄπειρο ὅλον, ὁ ἄλλος (ὁ Παρμενίδης) ἤέει ὅτι τὸ ὅλον ἔχει πέρατα, "ἀπέχει ἐξίσου ἀπὸ τὸ κέντρο".

Στίχ. 50-61. ΣΙΜΠΛΙΚΙΟΣ, *Εἰς Φυσ.* 38, 28: συμπληρώσας γὰρ τὸν περὶ τοῦ νοητοῦ λόγον ὁ Παρμενίδης ἐπάγει ταυτί... "ἐν τῷ... παρελάσσει".

Ὁ Παρμενίδης ἀφοῦ ὀλοκλήρωσε τὴ θεωρία του περὶ τοῦ νοητοῦ κόσμου, καταλήγει ὡς ἑξῆς: "... ἐν τῷ ... παρελάσσει" (= ἐδῶ ... νὰ μὴ σὲ παρασύρει).

Στίχ. 50-59. - - - *Φυσ.* 30, 13: μετελθὼν δὲ ἀπὸ τῶν νοητῶν ἐπὶ τὰ αἰσθητὰ ὁ Παρμενίδης ἦτοι ἀπὸ ἀληθείας, ὡς αὐτὸς φησιν, ἐπὶ δόξαν ἐν οἷς λέγει "ἐν τῷ... ἀκούων", τῶν γεννητῶν ἀρχὰς καὶ αὐτὸς στοιχειώδεις μὲν τὴν πρώτην ἀντίθεσιν ἔθετο, ἦν φῶς καλεῖ καὶ σκότος <ἦ> πῦρ καὶ γῆν ἢ πυκνὸν καὶ ἀραιὸν ἢ ταυτὸν καὶ ἕτερον, λέγων ἐφεξῆς τοῖς πρότερον παρακειμένοις ἔπεσιν "μορφὰς... ἐμβριθές τε".

Ἀφοῦ, λοιπόν, ὁ Παρμενίδης πέρασε ἀπὸ τὰ νοητὰ στὰ αἰσθητὰ, δηλ. ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, ὅπως ὁ ἴδιος ἤέει, στὴν εἰκασία, μὲ ὅσα ἤέει στοὺς στίχους: "ἐν τῷ... ἀκούων" (= ἐδῶ... ἀκούγοντας), ὅρισε κι αὐτὸς ὡς στοιχειώδεις ἀρχές τῆς δημιουργίας τὴν πρωταρχικὴ ἀρχὴ τῆς ἀντίθεσης, ποὺ τὴν ὀνομάζει φῶς καὶ σκοτάδι ἢ πῦρ καὶ γῆ ἢ πυκνὸ καὶ ἀραιὸ ἢ ταυτότητα καὶ ἑτερότητα, προσθέτοντας αὐτὰ στὴ συνέχεια τῶν στίχων του, ποὺ παραθέσαμε πιὸ πάνω: "μορφὰς ... ἐμβριθές τε".

Στίχ. 52. - - - Φυσ. 147, 28: ἀπατηλὸν καλεῖ τῶν ἐπῶν τὸν κόσμον τὸν περὶ τὰς βροτείους δόξας.

(Ὁ Παρμενίδης ἀποκαλεῖ) ἀπατηλὴν τὴν ἡάμψη τῶν ποιημάτων, ποὺ ἀναφέρονται στὶς γνώμες τῶν ἀνθρώπων.

Στίχ. 53-59. - - - Φυσ. 179, 31: καὶ γὰρ οὗτος ἐν τοῖς πρὸς δόξαν "θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἀρχὰς ποιεῖ" ταῦτα δὲ προσαγορεύει πῦρ καὶ γῆν [πβ. Ἀριστοτ. Φυσ. 188a 20] καὶ φῶς καὶ νύκτα ἥτοι σκότος λέγει γὰρ μετὰ τὰ περὶ ἀληθείας (σ. 180) "μορφὰς... ἐμβριθέες τε".

Γιατὶ κι αὐτὸς (ὁ Παρμενίδης) ἐκεῖ ὅπου μιλάει γιὰ τὴν ὑποκειμενικὴ γνώμη, θεωρεῖ ὡς ὄντολογικὲς ἀρχές τὸ θερμὸ καὶ τὸ ψυχρὸ· καὶ αὐτὰ τὰ ὀνομάζει πῦρ καὶ γῆ, καθὼς φῶς καὶ νύκτα, δηλ. σκοτάδι· γιατί μετὰ ἀπὸ ὅσα ἀναφέρει σχετικὰ μὲ τὴν ἀλήθεια προσθέτει (Σιμπλ., ὁ.π., σ. 180) "μορφὰς . . . ἐμβριθέες τε" (μορφές . . . βαριά).

Γιὰ τοὺς στίχ. 56-59 ὁ Σιμπλίκιος κάνει τὸ ἀκόλουθο σχόλιο (Φυσ. 31, 3): καὶ δὴ καὶ καταλογάδην μεταξὺ τῶν ἐπῶν ἐμφέρεται τι ῥησειδίων ὡς αὐτοῦ Παρμενίδου ἔχον οὕτως ἐπὶ τῷδε ἐστὶ τὸ ἀραιὸν καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ φάος καὶ τὸ μαλθακὸν καὶ τὸ κοῦφον, ἐπὶ δὲ τῷ πυκνῷ ὀνόμασται τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ζῆφος καὶ σκληρὸν καὶ βαρὺ· ταῦτα γὰρ ἀπεκρίθη ἑκατέρως ἑκάτερα.

Γραμμένη μάλιστα στὸν πεζὸ λόγο παρεμβάλλεται ἀνάμεσα στοὺς ποιητικὸς στίχους μιὰ φρασούλα ἀπὸ τὸν ἴδιο δῆθεν τὸν Παρμενίδη, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἑξῆς: "Γι' αὐτὸ ἐδῶ" (ἐπὶ τῷ δε) (οἱ ῥέξεις): τὸ ἀραιό, τὸ θερμό, τὸ φῶς, τὸ μαλακὸ καὶ τὸ ἑλαφρό. Γιὰ τὴν φράση "ἐπὶ δὲ τῷ πυκνῷ ὀνόμασται" (οἱ ῥέξεις): ψυχρό, σκοτάδι, σκληρὸ καὶ βαρὺ. Αὐτά, ῥοιπὸν, δόθηκαν γιὰ καθεμίᾳ ἀπὸ τὶς δύο περιπτώσεις.

9. ΣΙΜΠΛΙΚΙΟΣ, Εἰς Φυσικά 180, 8 [μετὰ τὸ Β 8, 59]: καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν "αὐτὰρ... μηδέν". εἰ δὲ "μηδετέρῳ μετὰ μηδέν" καὶ ὅτι ἀρχαὶ ἄμφω καὶ ὅτι ἐναντίαι δηλοῦνται.

αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα φάος καὶ νύξ ὀνόμασται
καὶ τὰ κατὰ σφετέρως δυνάμεις ἐπὶ τοῖσί τε καὶ τοῖς,
πᾶν πλέον ἐστὶν ὁμοῦ φάεος καὶ νυκτὸς ἀφάντου
ἴσων ἀμφοτέρων, ἐπεὶ οὐδετέρῳ μετὰ μηδέν.

Καὶ μετὰ ἀπὸ λίγου ῥέει πάλη: "αὐτὰρ... μηδέν" (=ἀληθῆ... κανένα). Ἄν ὅμως (ῥέει) "μηδετέρῳ μετὰ μηδέν" (=κανένα δὲν μετέχει σὲ μέρος τοῦ ἀληθοῦ), μὲ αὐτὰ δηλώνεται ὅτι ὑπάρχουν δύο ἀρχές, ποὺ εἶναι ἀντίθετες.

Ἐπειδή, λοιπόν, ὅλα ἔλαβαν τὸ ὄνομα τοῦ φωτός καὶ τῆς νύχτας,
καὶ ἀνάλογα μὲ τὴ δύναμη τοῦ καθενὸς τὸ ἓνα πῆγε μὲ τοῦτο ἢ μὲ τὸ
ἄλλο,
ὅ,τι περίσσευε ἦταν μαζὶ φῶς καὶ πηχτὸ σκοτάδι
ποῦ καὶ τὰ δύο εἶναι ἰσοδύναμα,⁴⁴ γιατί κανένα ἀπὸ τὰ δύο δὲν μετέχει
στὸ ἄλλο.

9a. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, *Μετὰ τὰ φυσικά* A5, 986 b 27: Παρμενίδης
δὲ μᾶλλον βλέπων ἔοικέ που λέγειν· παρὰ γὰρ τὸ ὄν τὸ μὴ ὄν οὐθὲν
ἀξιῶν εἶναι, ἐξ ἀνάγκης ἔν οἶεται εἶναι τὸ ὄν καὶ ἄλλο οὐθέν [. . .],
ἀναγκαζόμενος δ' ἀκολουθεῖν τοῖς φαινομένοις, καὶ τὸ ἓν μὲν κατὰ
τὸν λόγον πλείω δὲ κατὰ τὴν αἴσθησιν ὑπολαμβάνων εἶναι, δύο τὰς
αἰτίας καὶ δύο τὰς ἀρχὰς πάλιν τίθῃσι, θερμὸν καὶ ψυχρόν, οἷον πῦρ
καὶ γῆν λέγων· τούτων δὲ κατὰ μὲν τὸ ὄν θερμὸν τάττει, θάτερον δὲ
κατὰ τὸ μὴ ὄν.

Ὁ Παρμενίδης φαίνεται νὰ μιῇ μὲ μεγαλῦτερη σύνεση,⁴⁵ ἀφοῦ δέχεται
ὅτι τὸ μὴ ὄν σὲ καμία περίπτωση δὲν ὑπάρχει μαζὶ μὲ τὸ ὄν, θεωρώντας ὅτι κατ'
ἀνάγκην τὸ ὄν εἶναι ἓνα καὶ τίποτε ἄλλο [. . .], πιεζόμενος ὅμως νὰ ἀποδεχθεῖ
τὴν πραγματικότητα καὶ θεωρώντας ὅτι κατὰ τὴ λογικὴ σύλληψιν ὑπάρχει
ἐνότητα, γιὰ τὴν αἰσθητηριακὴ ἀντίληψιν ὅμως πολλαπλότητα, (κατέληξε) νὰ
δεχθεῖ καὶ πάῃ δύο αἰτίες καὶ δύο ὄντολογικὲς ἀρχές, τὸ θερμὸ (*θερμότητα*) καὶ
τὸ ψυχρό, ὥσάν νὰ ἔῃγε π.χ. πῦρ καὶ γῆ (*χώμα*)· ἀπ' αὐτὲς τὲς ἀρχὲς συναρτᾷ
τὴ μία (τὸ θερμόν) μὲ τὸ ὄν καὶ τὴν ἄλλην (τὸ ψυχρόν) μὲ τὸ μὴ ὄν.⁴⁶

10. ΚΛΗΜΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ, *Στρωματεῖς* V 138 (Π 419, 12
Stählin): ἀφικόμενος οὖν ἐπὶ τὴν ἀληθὴ μάθησιν ὁ βουλόμενος ἀκουέτω
μὲν Παρμενίδου τοῦ Ἐλεάτου ὑπισχνουμένου "εἶση... ἄστρον".

Ὅταν, λοιπόν, κανεὶς φθάσει στὴν ἀληθινὴ γνώση [τοῦ Χριστοῦ], ὁποῖος
θέλῃ ἄς ἀκούσει τὸν Παρμενίδην τὸν Ἐλεάτη φιλόσοφο ποῦ ὑπόσχεται ὅτι
"εἶση... ἄστρον" (=θὰ μάθεις... τῶν ἄστρον).

10a. ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ, *Πρὸς Κωλώτην* 1114 b (γιὰ τὸν Παρμενίδην):
ὅς γε καὶ διάκοσμον πεποιήται καὶ στοιχεῖα μιννὺς τὸ λαμπρὸν καὶ
σκοτεινὸν ἐκ τούτων τὰ φαινόμενα πάντα καὶ διὰ τούτων ἀποτελεῖ·
καὶ γὰρ περὶ γῆς εἶρηκε πολλὰ καὶ περὶ οὐρανοῦ καὶ ἡλίου καὶ σελήνης
καὶ γένεσιν ἀνθρώπων ἀφήγηται· καὶ οὐδὲν ἄρρητον ὥς ἀνὴρ ἀρχαῖος
ἐν φυσιολογίᾳ καὶ συνθεῖς γραφὴν ἰδίαν, οὐκ ἄλλοτρίας διαφθοράν,
τῶν κυρίων παρήκεν.

εἶση δ' αἰθερίαν τε φύσιν τά τ' ἐν αἰθέρι πάντα
σῆματα καὶ καθαρῶς εὐαγέος ἡελίοιο